

El grau de complexitat de les societats urbanes actuals fa imprescindible que s'estableixi un compromís de la ciutat amb les seves escoles i els seus instituts, per tal que puguin exercir plenament la seva tasca educadora. La ciutat i els seus territoris han d'emprendre accions per compensar els desequilibris socials, perquè només així l'escola pot ser efectiva com a principal agent de cohesió social i de garantia d'igualtat d'oportunitats.

Ciutats educadores

Les ciutats esdevenen educadores quan són capaces de desenvolupar projectes educatius propis. Això vol dir dues coses:

- Establir un model d'organització, planificació i gestió de les seves escoles i dels seus instituts. És a dir, construir un model d'escola arrelat al seu territori i vinculat amb la seva realitat social.
- Coordinar totes les accions educatives que fa la ciutat —escolars i no escolars, públiques i privades— per garantir la cohesió social, la igualtat d'oportunitats i l'èxit escolar de tots els nens i nenes, nois i noies.

El marc contextual d'aquesta organització pròpia de la ciutat, i del seu model d'escola, ha de fonamentar-se en les consideracions següents:

- Partir d'un concepte ampli d'educació, amb la implicació de la multiplicitat d'agents i escenaris, i ressaltar la importància dels valors essencials per a la convivència i la cultura cívica i democràtica.

- Tenir en compte els canvis socials i els nous reptes educatius que es produeixen a les societats urbanes.
- Ser un conjunt d'accions destinades a oferir el suport necessari per assolir l'èxit escolar de l'alumnat, a fi d'afavorir el seu futur accés a un lloc de treball.

Per tant, el nostre objectiu no és tant el de participar en la polèmica sobre la conveniència o no que hi hagi un model docent —LOGSE o no LOGSE—, sinó més aviat sortir-ne. Pensem que el bon funcionament educatiu d'una ciutat depèn més del seu model organitzatiu que no pas de la llei educativa que el sustenta —atès que les lleis, en els sistemes democràtics, llevat de les polèmiques polítiques de fons, acostumen a ser semblants.

No hauria de ser una funció de la política debatre sobre els models pedagògics

Durant els anys de la transició democràtica, el sistema educatiu espanyol ja va desenvolupar el seu procés de modernització. El punt de partida el trobem en la pròpia Constitució (1978) i el d'arribada, a la LOGSE (1990). El trets fonamentals d'aquest procés són els següents:

- Extensió de l'ensenyament obligatori fins als setze anys.

El grau de complexitat de les societats urbanes actuals fa imprescindible que s'estableixi un compromís de la ciutat amb les seves escoles i els seus instituts

- Ampliació de l'ensenyament bàsic a la secundària.
- Reforma i modernització de la formació professional.

El Partit Popular mai no va participar ni va fer seu aquest procés de modernització. Així ho manifesta el seu rebuig sistemàtic

de les diferents lleis orgàniques (LODE, LOGSE i LOPAGC), independentment que fossin aprovades per la resta dels grups parlamentaris. Des del primer moment de la seva arribada al govern, el Partit Popular va assajar diferents estratègies per abordar la reforma del sistema educatiu:

- Intents de reducció de l'obligatorietat als quinze anys, que no s'han concretat.
- Decret d'Humanitats.
- Llei de la qualitat.
- Nova llei de la formació professional.

En aquests moments, la LOGSE simbolitza —amb raó o sense— els problemes de l'ensenyament. Aquesta llei recull aspectes com la titulació única a l'ensenyament obligatori, l'aprenentatge comprensiu, el constructivisme, l'atenció a la diversitat... Tots aquests elements d'innovació educativa han estat presentats com la causa de la degradació del sistema educatiu espanyol, especialment de la secundària.

La llei de la qualitat, segons el Partit Popular, ha de posar remei al desgavell que suposadament ha provocat la LOGSE, si més no, el que s'ha anat filtrant a la premsa així ens ho fa veure: competències bàsiques basades exclusivament en continguts conceptuals, proves de nivell als deu anys i als catorze, itineraris diferenciats al segon cicle d'ESO.

La llei, de moment, és un misteri, sembla que la participació de la comunitat educativa en la seva elaboració serà baixa.

Què li passa a l'ensenyament?

Els arguments que sovint apareixen als mitjans de comunicació per qüestionar l'actual sistema educatiu són de rang diferent, però podríem diferenciar-los en dues tipologies: *arguments discursius* i *arguments objectius*. Per discursius entenem aquells que es fonamenten en el punt de vista i són, per tant, opinables. Per objectius, aquells que responen a dades, a observacions fora de dubte.

Arguments discursius

- Pedagògics: crítiques a l'aprenentatge comprensiu, caos en l'atenció a la diversitat, fracàs dels constructivisme, etc.
- Sociològics: els que fan esment a tipus de diversitat no previstes: crisi del concepte de família tradicional, creixement exponencial de la immigració estrangera, etc.

Arguments objectius

- Manca de pressupost per posar en marxa el nou sistema educatiu.
- Abandonament de l'escola pública per part de l'Administració educativa.
- Deficiències de planificació.
- Inoperància del model de gestió i organització de centres.
- Inadequació del pla de formació contínua del professorat.

Encara que els arguments objectius són els que, d'una manera immediata, preocupen més el professorat, són els ar-

guments discursius els que centren el debat de política educativa.

Com hem vist, la política educativa del Govern d'Espanya es fonamenta en arguments pedagògics —discursius—. La Llei de la qualitat en serà l'element més representatiu. Ara bé, ja hi ha hagut alguns avançaments: la Llei Orgànica 10/1999, el Reial Decret 3473/2000 (sobre ensenyaments mínims de l'ESO), el Reial Decret 3474/2000 (sobre ensenyaments mínims del batxillerat). Totes són normatives que reformen aspectes de la LODE i de la LOGSE.

No obstant això, hi ha dues raons que deixen en interrogant el paper preeminent que el Govern dona a l'argument pedagògic:

- L'avaluació del sistema educatiu feta per l'INCE (Instituto Nacional de Calidad y Evaluación) és bastant positiva.
- L'escola privada no manifesta crisi amb l'aplicació de la LOGSE.

A l'hora de plantejar-nos un model d'escola per a la ciutat, no podem deixar de banda el condicionant del nou escenari social

No sembla que de la discussió pedagògica se'n pugui treure cap profit per resoldre els problemes de les escoles ni dels instituts. Tant de bo que l'endemà d'haver aprovat la Llei de la qualitat, quan ja no hi hagi LOGSE, els problemes a les aules ja estiguin resolts. Però, malauradament, sabem que les

dificultats per atendre la diversitat no es resolen encetant una polèmica sobre les competències bàsiques.

Són els importants canvis socials de l'últim decenni, més que no pas les polèmiques sobre criteris pedagògics, els que demanen que es produeixi un replantejament del model d'organització escolar. Alguns d'aquests canvis socials són:

- La dissolució del concepte tradicional de família.
- El creixement exponencial de la immigració estrangera.

(També podríem fer esment d'altres factors que van més lligats

Són els importants canvis socials de l'últim decenni, més que no pas les polèmiques sobre criteris pedagògics, els que demanen que es produeixi un replantejament del model d'organització escolar

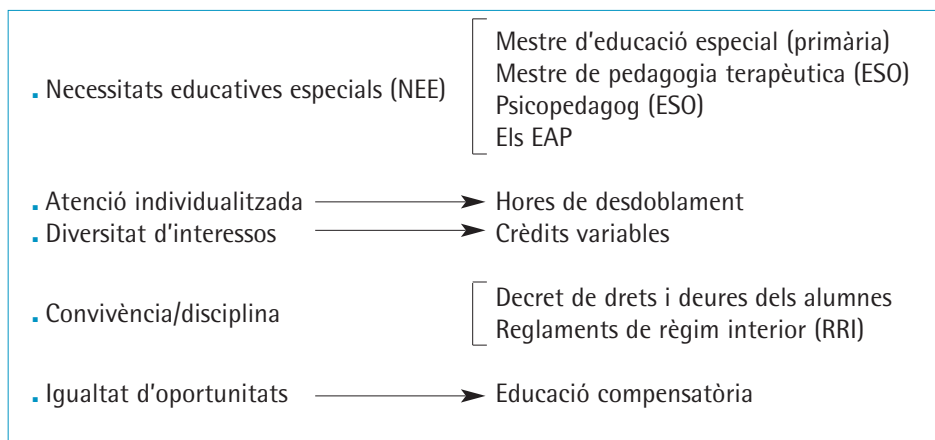
a canvis generals del món, com ara les noves tecnologies i l'efecte de la mundialització.)

Així doncs, els arguments sociològics ens semblen més oportuns que els pedagògics a l'hora d'analitzar els problemes actuals de l'ensenyament. Malgrat que la

LOGSE es planteja com a repte atendre la diversitat, en els més de deu anys que han transcorregut des de la seva aprovació han aparegut formes de diversitat no previstes. N'hi ha hagut algunes que han estat tractades sobre la marxa amb mesures més o menys pensades, més o menys improvisades, procedents del propi govern català, que ha exercit les seves competències educatives (quadres 1 i 2).

Tot aquest conjunt d'accions, empreses amb més o menys encert i bona voluntat, no han afavorit l'adequació de les escoles ni dels instituts a la complexitat social present (segura-

Quadre 1. Formes de diversitat previstes per la LOGSE i els seus desplegaments

Quadre 2. Accions empreses sobre la marxa davant de tipus de diversitat no previstos

- Unitats d'adaptació curricular (UAC).
- Unitats d'escolarització externa (UEE), transformades després en unitats d'escolarització compartida (UEC).
- Centres d'atenció educativa preferent (CAEP).
- Tallers d'adaptació curricular (TAE).
- Plans estratègics.
- Retocs en l'organització curricular (Decret 127/2001).

ment els centres han estat massa pendents de resoldre problemes immediats). La clau del problema no consisteix a aplicar petits o grans retocs al sistema educatiu, sinó a desenvolupar un nou model d'organització escolar.

És necessari plantejar propostes radicals que, veritablement, suposin un canvi en l'acció educativa

Tal com plantejàvem al començament, les ciutats necessiten models escolars propis, arrelats a les característiques del seu territori. Ens equivocariem si a l'hora d'abordar aquest panorama partíssim exclusivament de la reflexió pedagògica i no abordéssim el model d'organització escolar.

Què volem dir amb «model d'organització escolar»? Model d'organització escolar és aquell conjunt de mesures i previsions que possibiliten que s'apliqui un sistema a un territori concret.

Les ciutats s'han de plantejar com a repte l'afavoriment d'una òptima escolarització obligatòria a partir d'un seguiment continu de l'alumnat. Això només és possible amb la implicació conjunta de tota la comunitat educativa. Les escoles, els instituts, les entitats i les administracions han de compartir el fet que:

- Les accions educatives són un referent fonamental per garantir la igualtat d'oportunitats a tota la població i, en conseqüència, les actuacions que se'n deriven

La clau del problema no consisteix a aplicar petits o grans retocs al sistema educatiu, sinó a desenvolupar un nou model d'organització escolar

han d'ocupar un lloc prioritari en els projectes que cal implementar en el territori.

- La garantia del dret a l'ensenyament obligatori requereix actuacions coordinades entre el conjunt d'agents educatius, basades en la col·laboració i l'aportació dels instruments adequats, dins i fora del sistema escolar.

Part de les bases d'aquest model d'organització les hem de buscar també en aquells arguments de crítica a l'actual sistema educatiu que anomenàvem «arguments objectius», que tant preocupen el professorat i que sovint queden fora del debat polític i de les polèmiques universitàries. Recordem que eren els

L'escola de la ciutat educadora ha de ser capaç d'establir les bases d'una futura ciutadania responsable, plantejant-se com a reptes el fet de garantir la qualitat i d'avançar cap a la igualtat

de centres i inadequació del pla de formació contínua del professorat.

Com ha de ser l'escola de la ciutat educadora? L'escola de la ciutat educadora ha de ser capaç d'establir les bases d'una futura ciutadania responsable, plantejant-se com a reptes el fet de garantir la qualitat i d'avançar cap a la igualtat. L'escola de la ciutat educadora ha d'assolir els objectius següents:

- Aconseguir que tot l'alumnat realitzi la seva escolarització d'una manera regular.
- Disminuir la taxa d'absentisme escolar.
- Implicar els sectors joves de la ciutadania en accions de solidaritat per la millora de l'educació.
- Facilitar que tot l'alumnat disposi de les habilitat socials necessàries per consolidar valors cívics i democràtics.
- Afavorir l'adquisició de competències i de sabers que permetin als nois i a les noies incorporar-se amb motivació i seguretat als estudis postobligatoris, a la formació contínua o al món laboral.
- Desenvolupar estratègies perquè tot l'alumnat obtingui el

següents: manca de pressupost, abandonament de l'escola pública per part de l'Administració educativa, deficiències de planificació, inoperància del model de gestió i d'organització

graduats de secundària dins del període màxim que estableix la llei (fins als divuit anys): única garantia d'igualtat d'oportunitats.

- Plantejar-se, en definitiva, com a objectiu final l'èxit escolar de tot l'alumnat.

Per assolir aquests objectius, l'escola de la ciutat educadora ha de ser innovadora i arrelada al territori. Del segon aspecte ja n'hem dit algunes coses, quant a la innovació pedagògica convé apuntar-ne tres elements que sembla que actuaran com a constants a l'ensenyament del futur:

- *Educació en valors*: la pregunta «Què els farà falta a aquests nens i nenes, nois i noies, quan siguin adults?», potser, més que mai, no té resposta. Les previsions de desenvolupament de la societat de la informació, del coneixement, auguren canvis tan grans com els que van arribar després de la revolució industrial. Ara bé, si alguna cosa ha acompanyat la humanitat a través dels temps ha estat el fet de tenir una comunitat de valors: principis com ara «No utilitzis les altres persones com a mitjà per aconseguir les teves pròpies finalitats» continuaran sent —esperem— tan predicats com, de vegades, trepitjats.
- *Noves tecnologies*: l'aplicació educativa dels mitjans audiovisuals i de la informàtica transformaran radicalment les escoles. És de preveure que:
  - Hi haurà canvis espacials a les aules.
  - Hi haurà canvis de planificació, amb pèrdua de protagonisme dels continguts conceptuals vers una potenciació de

l'aprendre a aprendre, i nous objectius per als departaments didàctics de les escoles i dels instituts.

- Hi haurà també canvis organitzatius, amb tutors i tutores que exerciran més una funció de gestors de grups classe, amb una nova organització i unes noves funcions dels equips docents, i, en definitiva, amb un alumnat més autònom, més actor del seu procés d'aprenentatge.
- **Creativitat:** molts pedagogs i pedagogues parlen ja de la necessitat de respectar i curar la capacitat creativa que caracteritza cada estudiant, tendint a models d'ensenyament/aprenentatge cada vegada més holístics. Aquests plantejaments pedagògics estan encara en una fase d'elaboració i d'anàlisi, però del que no hi ha cap dubte és que el desenvolupament de la creativitat —acompanyada de curiositat i esforç— deixa en condicions les persones per aprendre al llarg de tota la vida.

HEM PARLAT DE:

- *Comunitat educativa.*
- *Organització i gestió educativa.*

Ignasi García de la Barrera

Ponent del Forum l'Escola i la Ciutat

Planificació Educativa i Coordinació Territorial

Institut Municipal d'Educació. Ajuntament de Barcelona

ngarciad@mail.bcn.es

AFFECTOS, EMOCIONES Y RELACIONES EN LA ESCUELA

Análisis de cinco situaciones cotidianas en educación infantil, primaria y secundaria

Mª LUISA PÉREZ CABANI,

Mª REYES CARRETERO, JOSEP JUANDÓ

El·ls processos d'ensenyament i aprenentatge, les hores de convivència en els centres educatius, en definitiva, tota la vida acadèmica en si està constituïda per relacions humanes, entre persones que tenen una manera diferent de viure les situacions, de dotar-les de sentit i, a través d'aquest sentir, d'interpretar-les. La presa de consciència de les emocions i els afectes que es construeixen en les relacions de la vida en els centres pot i ha d'orientar-se vers la finalitat d'augmentar el benestar personal i social de les persones, de manera que siguin més capaces d'afrontar els reptes que quotidianament es plantejen en els contextos educatius i que tenen a veure tant amb l'ensenyament, en el cas dels professors, com amb l'aprenentatge, en el cas dels alumnes. El llibre combina la descripció de les situacions amb l'anàlisi d'aquestes i es proposen una o més formes d'actuació que sempre tenen com a eix la reflexió i el treball conjunt del professorat adreçat a la millora del potencial afectiu i emocional i, conseqüentment, de la qualitat de vida de les persones en els centres.

NARDÍN O EL SÍNTOMA DE LA FALTA DE MOTIVACIÓN • BANDOS Y AGRESIONES ENTRE ALUMNOS • NIÑAS Y NIÑOS, MAESTROS Y MAESTRAS DE EDUCACIÓN INFANTIL • ¿PROGRAMAR EMOCIONES? • ESO CON SENTIDO? • UNA BREVE REFLEXIÓN FINAL •

LLIBRE EN CASTELLÀ

Afectos, emociones y relaciones en la escuela

Análisis de cinco situaciones cotidianas en educación infantil primaria y secundaria

Mª Luisa Pérez Cabani, Mª Reyes Carretero, Josep Juandó

161

GRAO
Biblioteca de Aula

157 pàgines

1.790 PTA / 10,75 €

Francesc Tàrraga, 32-34
08027 Barcelona

Tel.: 934 080 464
Fax: 933 524 337
A/e: amacias@grao.com